

УДК 75.071.1 Predić U.

**Душан Ковачев**

*Београд*

---

## СОЦИЈАЛНИ РАСКОЛ СРПСКОГ ДРУШТВА У ЛИКОВНИМ ДЕЛИМА УРОША ПРЕДИЋА

---

Сажетак

---

Модернизација и индустријализација су нарушиле традиционални начин живота нашег народа. Иако је Аустроугарска била држава до свог нестанка конзервативно привржена меркантилистичкој економској политици ослоњеној на аграрну производњу, тешко се одупирала модернизацији. Српски народ у Угарској се већ половином XIX века потпуно раслојио на „господу“ привржену вредностима помодног градског живота и сељаштво које је остало привржено патријархалном аграрном животу, а у доба модернизма се тек отварало романтичним националним вредностима. Сликаро Урош Предић је оставио важна ликовна сведочанства којима је упозорио на растући социолошки друштвени раскол. Од доба Другог светског рата до 2017. г. ова његова ликовна дела у домаћој јавности била су заборављена.

Кључне речи: Друштво, Војводина, идентитет, сељаштво, скоројевићи, сликарство, Урош Предић, модернизација

---

## „СКОРОЈЕВИЋ И СРПСКИ СЕЉАК“

Мудри Гаврил Стефановић Венцловић је још почетком XVIII века у својим проповедима опомињао на погубност класног раскола у народу. Јован Стерија Поповић, Стеван Сремац, Радивој Симоновић, Јован Јовановић Змај, Ђорђе Натошевић, Вељко Петровић, Богдан Чиплић и многи други писци су у својим књижевним радовима оставили успомену на растуће неповерење и одвајање богатих од сиромашних, грађана од сељака. Појавом одрода и скоројевића се то одвајање већ половином XX века претварало у класни сукоб, а класни сукоб је потом расејавао мржњу. Урош Предић је овај процес приказао у два ликовна дела. Прво је вероватно Предићев рад, друго је неспорно његово дело.

Прво ликовно дело је цртеж<sup>1</sup> који приказује варошког скоројевића у разговору са српским сељаком пуним неповерења - илустрација рубрике шаљивих дијалога „Шука и Ђука“ о политичким питањима Змајевог хумористичког листа *Стармали*<sup>2</sup>- почев од 1882. г.<sup>3</sup>, редовно је седам година објављиван, све до обустављања издавања *Стармалог* 1889. г.<sup>4</sup>. Уз илустрацију рубрике *Ђира и Спира* био је најпрепознатљивије ликовно обележје овог хумористичког листа. Аутор илустрације за рубрику *Шука и Ђука* (цртеж са обележјима карикатуре) је вероватно био млади Урош Предић. Илустрација показује растуће неповерење које је владало између градског „господског“ сталежа и аграрног „сељачког“ сталежа. Израз скоројевић сам употребио условно јер је најупадљивија социолошка особина ових људи био скуп туђинских животних манира и навика, чији смисао је био подражавање вармеђског племства и господства угарских *центрија*. Савременици су говорили о скоројевићком *билдунгу* или *гебилдет човеку* (Ј. Игњатовић<sup>5</sup>, Змај<sup>6</sup>), *селбстбилднису*<sup>7</sup> (Б.

1 Слика1.

2 [Иванић •2005].

3 *Аб – Шука и Ђука*, 1883, Стармали, Нови Сад, бр. 5, год. VII, 20. 2 1883, стр. 37 за 1883. г.

4 *Шука и Ђука*, 1899. Стармали, Нови Сад, бр. 35-36, год. XII, 31. 12. 1899, стр. стр. 219 за 1899. г.

5 [Игњатовић • 1863, стр. 94; Игњатовић • 1969, стр. 214]

6 [Јовановић •1871, стр. 193-194]

7 [Чиплић • *Рембрантов селбстбилднис*]

Чиплић), *ноблесу* (Стерија<sup>8</sup>, Сремац<sup>9</sup>, Змај<sup>10</sup>). Народ их је биготно називао *капуташима*. У намери вређања су изроде на простору Војводине XIX века називали *бугерима*<sup>11</sup>, чак *бугер-капуташима*<sup>12</sup>, на шта је своје читаоце особито подстицао Змајев хумористички лист *Стармали*<sup>13</sup>. Иако је *билдунгсроман* у српској књижевности био познат још почетком века, израз *билдунг* је у Војводини компромитован употребом међу скоројевићима и користио се нарочито ради подсмевања помодарима. Стање је у том погледу почело да се мења тек у XXI веку<sup>14</sup>.

Телесни став скоројевића према сељаку на цртежу из *Стармалог* је офанзиван, мада није насилан. Његова фигура бије надменошћу. Скоројевић је гојазан, сељак није. Гојазност је битно обележје и понос бидермајерског скоројевића. У антологијском филму Јозефа фон Штернберга *Der blaue Engel*<sup>15</sup>, 1930. г, јавља се сцена у којој скоројевић поносно објашњава познанику зашто је гојазан: „Богат сам и добро ми иде, зашто да не будем дебео?“. Сељакова фигура одише снагом. Положај сељака је затворен, а положај скоројевића је делимично отворен. Иако су у комуникацији, њихов однос одише неповерењем. Скоројевић је боље прикрио неповерење. Он говори, гестукулира левом руком, док му је десна шака скривена у џепу. Под пазухом те руке му је јахаћи корбач. Лева нога му је истурена, а на десну, затурену, ослања се. Сељак је пасиван, слуша скоројевића ослоњен на затурену леву ногу, преко које је нехајно прекрстио десну. Скоројевић је одевен помодарски, по укусу угарских *центрија* с краја XIX века. Он је у рекли (кратки танки летњи капутић који је такође статусни симбол богатог човека), носи јахаћу

8 [Поповић • 1832]

9 [Сремац • 1898]

10 [Јовановић • 1899, стр. 33]

11 Поповић, Панта, 1866, *Живео Радаја! Приповетка са села* (наставак), Нови Сад, Стражилово, бр. 21, год. II, 22. 4. 1886, стр. 678-679.

12 Др Казбулбуц, 1889, *Иш, не праши*, Нови Сад, Стармали, 20. 11. 1889. г, бр. 32 за 1889, стр. 262.

13 Аб, 1879, *Из Шајкашке*, Нови Сад, Стармали, бр. 2, 20. 1. 1879, стр. 4; Аб, 1870, *Шетња по Новом Саду*, Нови Сад, Стармали, бр. 22, 10. 8. 1879, стр. 2; *Уштитци*, 1884, Стармали, бр. 16, 1884, стр. 122.

14 [Оцић • 2006; Dobrijević • 2007]

15 [Sternberg • 1930]

спортску опрему: панталоне, чизме, шешир и корбач, симболе скоројевићког статуса. Сељак је у опанцима и народној ношњи, огрнут кабаницом, а ослоњен је на земљу пастирским штапом, симболом привржености српског сељака сточарству. Обе шаке је прекрстио под брадом, леву преко десне. Осим што изражава неповерење према саговорнику којег пажљиво разматра, овим ставом је постигао да се његова кабаница што више рашири. Кабаницом је широко закрилио скоројевића. Тим ставом сељак свом саговорнику показује надмоћ, али постиже и да заклони фигуру скоројевића од погледа иза својих леђа. Није му баш угодно да га други виде са оваквим саговорником.

Урош Предић је скоројевиће сликао због *новаца*, а сељаке је сликао из љубави према свом народу. Већ сам писао о кратким неокованим запрежним ратарским колима и начину на који су богате газде и „господа“ при вожњи окованих кола сурово понижавали сиротињу која је кратка неокована кола возила по путу<sup>16</sup>. Оваквих кратких „сиромашких кола“ одавно више нема, а ником није пало на памет да их сачува. Разумљиво, људи нису желели да чувају историјску успомену на ратарску сиротињу. Ни фотографија таквих кола нема. Успомену на „сиромашка кола“ је, колико знамо, сачувао само Урош Предић једном својом скицом<sup>17</sup>.

Скоројевићи су личним стилем, одећом и манирима подражавали *вармејско* племство Угарске којим је у XIX веку овладао мода *центризма*. Лазар Кнежевић је у Змајевом *Стармалом* 1878. г. описао лик Футошког Бабе, сеоског шерета који се за потребу своје духовите друштвене улоге, при одласку на пијацу, одевао у одећу којом је карикирао костиме скоројевића неуспешно одевених, с жељом да наликују на угарске провинцијалне *центрије*, па изгледају клоновски: „Баба се носи ни просто ни ћифтански, управо футошки. Јер и Футок нит је село ни варош. Он има чизмеса високим сарама; гдекад стрија панталоне у саре, други пут опет пребаци панталоне преко сара, па само што му се виде врхови од лепо извиксани чизама. Има и носи кад икад „браун“ свечани ни лајбер ни капут са великим коштаном дугмадима, а панталоне су црно штрафасге од штофа, од кога у господара

16 [Ковачев • 2019]

17 Слика2.

Мите Цинцара и нема бољега. Господар Мита бегенише Бабу због његови лакрдија, па га неће за Бога преварити, макар што и фалило од 20 процената. Разуме се по себи, да таки еспап неће до крпе избелити, — а не као Мојсиловићев капут, што за три недеље није га могао познати; био вишњикаст а за три недеље покулашио, да га не би никад ни сам господар познао који га је кројио. Баба лети не носи мараму на врату, али зими не жали трошка, него купи црну свилену, па је среже на три шпица, тако је намести под огрљицу све да дивани, па кад говори два шенута све лају што дркћу. На глави носи астраганску капу, која се блиста из далека, па кад Баба у јесен на леји купус продаје, знанци га но капи познају па иду к њему, макар да му је купус лошији од других купусара.<sup>18</sup>

Војин Матић је описао стил, изглед, одећу, чак и упадљиво необични телесни став и гестове угарских *центрија* Великог Бечкерека какве је памтио из доба своје ране младости<sup>19</sup>. У наше време је још само Ласло Вегел чланком „Господствујући центри“ подсетио на некадашње угарске *центрије*, као историјски симбол ултраконзервативизма<sup>20</sup>. Ради схватања политичке улоге српских скоројевића који су подржавали владајући режим Краљевине Угарске након Аустро-угарске нагодбе, ваља се упознати са одличном студијом Кристијана Јерића<sup>21</sup>. Малобројне сународнике, који су подршку владајућем угарском режиму оправдавали политиком непостојећег „компромиса“ према Србима, сви остали Срби су презирали. Сматрали су их изродима који су се ради личне користи ставили у службу непријатељског режима.

Милоје Чиплић је у свом једином а незавршеном роману *Тамнице*<sup>22</sup> описао лицемерни живот декадентних вармеђских *центрија* из доба краја Аустроугарске, окупљених око једне српске скоројевићке породице велепоседника на имању Соколац крај Новог Бечеја. У данашњој помами за „европским вредностима“, историје фамилија скоројевића и велепоседника Војводине се идеализују, романсирају и патетизују. Данас

18 Кнежевић, Лазар, 1878. *Футошки Баба*, Нови Сад, Стармали, бр. 8, 25. 9. 1878, стр. 86. за 1878.

19 [Матић •1985, стр. 236-237]

20 [Vegel • 2015]

21 [Јерић •2017]

22 [Чиплић •1956]

је већ развијено велико интересовање у помодарском делу јавности за историје породица племића и велепоседника са простора Војводине. Данашње помодаре нарочито занимају велепоседнички дворци. Они не желе да знају да су власници тих „двораца Војводине“ били шпекуланти који су се обогатили народним кулуком, преварама или зеленашењем. У испољавању ових малограђанских манира, у циљу потраге за средњоевропским „господством“ као културним узором, предњаче данашњи војвођански аутономаши и њима наклоњени аутори.

## ПАСТИР КАО ЛИКОВНИ МОТИВ

Фигура сточара ослоњеног на штап код Предића ће се наћи поново 1926. г. када је сликао чича-Милића, свињара свог родног Орловата. О појединостима у вези са овим радом, Предић је наручиоца слике известио поштанском картом<sup>23</sup>. Податке о овој слици је објавила Љиљана Божић<sup>24</sup>. На поштанској карти Предић је чак забележио стихове које су Орловаћани певали о свом свињару:

*У нашег Милића  
кућа од листића.*

И ови стихови захтевају додатно објашњење. „Листићи“ су врста пецива од бесквасног теста прженог на масти која је у свакој српској сељачкој кући почетком XX века била чест јутарњи оброк, а за сиромашне једина посланица. Често су се у торбама носили на њиву или ливаду ради ужине током предаха. Најамни радници би често испросили *рестлове* оваквих посланица од својих газдарица. Ако се не поједу одмах, листићи би се стврднели. Ако се иста маст користила за пржење или ако су пржени на *олају*, листићи од црног пшеничног брашна веома су бојом и обликом подсећали на плочице дрвене шиндре којом су у старо доба облагани кућни кровови. Шиндра је била трајнији и скупљи грађевински материјал за покривање крова сеоске куће од уобичајене трске. Стихови које је Предић забележио представљају веома

23 Слика3.

24 [Božić • 2019]

танану иронију разумљиву само онима који добро познају мучни живот на тврдом хлебу сеоске сиротиње.

О овчарима у Војводини је чланак објавила уредница листа Пољопривредник, под насловом *Нема стада без чобана*<sup>25</sup>. При екранизацији представе *Пенџери равнице*<sup>26</sup>, по књизи *Село Сакуле а у Банату* Зорана Петровића, појављује се и лик говедара Њоње којег тумачи Ђорђе Јелисић<sup>27</sup>. У руци држи типични пастирски штап са куком, какав је нарочито требао *чордашима* (говедарима). Сточар је при свом раду увек носио пастирски штап, о чему сведоче бројне документарне фотографије из прве половине XX века. Њих су јавности у наше доба представили љубитељи завичајне старине. У нашем народу је веома типичан вид сточарства било овчарство.

На фотографији меленачке салашарске породице<sup>28</sup>, коју је објавио Иван Бошњак Боб, виде се двојица момака како леже са оваквим штаповима поред себе. Старији чува говеда, а млађи овце. Мајка је фотографисана крај преслице. Богољуб Цукић је објавио фотографију падејских *чикоша* (коњушара) крај Ђерма на појилу. Сви су у летњој радној панонској ношњи. Коњушар у првом плану ослоњен је на пастирски штап. Ова фотографија је објављена на сајту *Panoramio* 2015. г, али је тај сајт данас недоступан. Стева Самошки је објавио фотографију бечкеречких пастира на одмору крај дрвеног моста<sup>29</sup>. Ти момци седе с положеним пастирским штаповима поред себе. Један чобанин стоји ослоњен на свој штап и пуши лулу с дугим *камшиом* (чибуком). Стеван Николић је објавио изванредну фотографију сакулских пастира из 1935. г.<sup>30</sup> која не бележи само пастирску радну ношњу, већ и радна задужења и њихову хијерархију. Сви су у пуној радној одећи, са кабаницама, али без опаклија. Најмлађи од њих који су, разумљиво, радно најактивнији, ослоњени су на дуге чобанске штапове. Они су нижи у пастирској хијерархији, то су *бојтари*. Пастире су пригрлили овчарски пси - црни пулини, пси веома оштре нарави

25 [Crnobarac • 2018]

26 [Jovanović • 1971]

27 Слика 4.

28 Слика 5.

29 Слика 6.

30 Слика 7.

који тешко испољавају наклоност према човеку. Вођа ове групе чобана називан је *самадов* и ослоњен је на кратки штап. Најстарији чобанин се фотографисао са металном ведрицом како би остало забележено да је пастирски млекар који обавља превоз млека у село. Сасвим лево, под квалитетнијом шубаром мајсторске израде и одевен тањом одећом, стоји власник стада.

### МОТИВ ВАРОШАНИНА У РАЗГОВОРУ СА СЕЉАКОМ СА ВРШАЧКОГ ТРИПТИХА ПАЈЕ ЈОВАНОВИЋА

У вези цртежа приписаног Предићу, који се у *Стармалом* појавио 1889. г, јавља се једна веома чудна подударност. Лево платно<sup>31</sup> на *Вршачком триптиху* Паје Јовановића, сликано око 1895. г, краси мотив разговора варошанина и сељака на вршачкој недељној пијаци. Љиљана Филиповић Робинсон је узор Јовановићевог *Вршачког триптиха* видела у *Алегорији добре и лоше владавине* Амброђија Лоренцетија<sup>32</sup>. Историчари уметности се слажу да је *Вршачки триптих* веома идилична слика аграрног живота на југу Баната. Многи су склони да у тој слици виде документарни ликовни запис идиле јужног Баната. Мотиви ношње које је забележио Јовановић немају посебног националног обележја. Велики уметник их је мајсторски осликао тако да Мађар у њима може да види Мађара, Немац Немца, а Србин Србина. Што се тиче Срба, сељак на левом платну триптиха нема на глави *чаков*, нити на плећима *кошуљанку* - типичне националне одевне предмете Срба јужног Баната. Варошанин на слици нема у својој ношњи никаквог националног обележја, а сељак је у типичној панонској сељачкој радној ношњи која је такође без посебних обележја.

Много је занимљивији мотив комуникације варошког господина и сељака на Јовановићевој слици. Гојазни варошанин је својим ставом веома налик на скоројевића са цртежа објављеног у *Стармалом*. На Јовановићевој слици варошанин држи у десној руци цигару, а сељак лулу на дугачком камишу. Варошанин се смеје, а сељак му левом руком показује мерицу коју је тачно до врха напунио кукурузним брашном из цака

31 Слика8.

32 [Filipovitch-Robinson• 2014]



нехајно баченог поред мерице. Цак у којем је било то брашно сељак је бацио у пијачну прашину. Да се народни хранитељ тако односи према цаку у којем се пакује храна било је незамисливо, нарочито за сељака чија одећа је чиста, уредна и бљешти попут снега. Чини се да је бацање цака у прашину израз гнева којим он као продавац показује варошанину бес због сумње да закидана мери. У том смислу се чини да је широки осмех варошког купца у ствари надмоћни подсмех. Колико год ова слика на први поглед деловала идилично, она показује стварни социолошки јаз варошанина од сељака. Надмоћ варошанина над сељаком и међусобно неповерење као ликовна идеја левог платна *Вршачког триптиха*, врло је налик идеји цртежа објављеног у *Стармалом*.

Много је занимљивије питање: да ли је Јовановићев мотив на слици, уствари, развијени мотив цртежа објављеног у *Стармалом*. Цртеж из *Стармалог* је пар година старији од Јовановићевог *Вршачког триптиха*. Уколико је Јовановић у овом цртежу нашао мотив, он га је знатно развио. Било би веома необично да Јовановић преузме мотив од свог великог ликовног такмаца. Решење ове недоумице је на историчарима уметности. Паја Јовановић је веома уважаван управо због својих оригиналних и непонављаних ликовних мотива. Мотив разговора варошанина са сељацима у живописном пијачном окружењу се често и упадљиво указивао по нашим варошима. Преплитање мотива великих српских а банатских сликара узбудљиво је и после више од једног столећа.

## СЕЉАЦИ ПРЕД АДВОКАТОВИМ ВРАТИМА

*Сељаци пред адвокатовим вратима*<sup>33</sup> је скица Уроша Предића из 1938. г. која је красила просторије Удружења Војвођана у Београду између два светска рата. Ову скицу је Предић израдио према оригиналној слици ранијег настанка, коју је задржао у свом кабинету, слици чија судбина је непозната<sup>34</sup>. Скица је касније названа именом *Ране наших сељака*, према наслову којим је након Другог светског рата заведена у Народном музеју Зрењанин, где се чува до данашњих

33 Слика9.

34 [Јованов • 1998, стр. 278, 229]

дана<sup>35</sup>. Уметник је ликовно забележио потпуни раздор господе од сељака који су, у обостраној нетрпељивости, једни друге подругљиво називали *капуташима* и *паорима*<sup>36</sup>.

На Предићевој скици видимо двојицу банатских српских сељака који излазе из канцеларије адвоката Мора Кона, очигледно незадовољни. Обојица су у сељачкој ношњи. У првом плану је српски сељак обучен у кошуљу и гаће снежно белог платна и у опанцима, под јагњећом шубаром и кабаницом. То је стасит, млад човек. Сељак је писмен на шта указује писаљка у његовој левој руци. Штапом који му је у десној руци упро је у плочник пред каменом плочом пурпурне боје и чини се да не жели да стане на њу. Две троугаоне плоче поред оне пурпурне дискретно подсећају на мотив клиндре, троугаоне њиве парцелисане међу ленијама, која је у традиционалној пољопривреди Војводине имала нарочити значај за престиж ратара који је њен власник.

Други сељак стоји иза претходног, старији је и ситније грађе. Овај сељак је застао погрбљен пред пурпурном плочом да истресе нос, ради чега је извадио марамицу. Без кабанице је, у дужем кожном ћураку, а обувен је у круте nelaкиране црне кожне чизме високих сара, што показује да је бољег имовинског статуса од претходног сељака. Оба сељака имају дугу косу, што је било типично за српске сељаке оног доба. Различите су грађе и не делују као сродници.

Оба сељака су окренута леђима према варошком господину који прилази вратима адвоката. Уз истресање носа, њихов став и гест представља израз презира сељака према грађанској вишој класи. Оседели варошки господин је у дугом црном капуту, рашчешљаних бркова, неговане косе и у грађанској ношњи. Такве су наши сељаци биготно називали „капуташима“. Његове црне чизме са високим сарама су лакиране, а у руци му је свилена бела марамица. Две такве марамнице је претходно бацио на плочник пред сељацима, као директни израз презира према њима, али и богаташке бахатости. Одложио је свој шешир на зелену полицу припремљену пред вратима и сељаке који су му окренули леђа гледа с гађењем.

35 [Vorgić•2014]

36 [Ковачев • 1919]

Крај његовог шешира, на чобанском штапу је сељакова шубара, која веома подсећа на мотив фригијске капе, симбол древности идеала слободе. Куцајући на врата канцеларије десном руком варошки господин упућује сељацима врло непристојан, ласциван гест.

Ко је адвокат Мор Кон чија адвокатска фирма је јасно назначена? Истини за вољу, не знамо. У Ђули је постојао адвокат овог имена и презимена, о чему сведочи мађарски часопис Бекеш<sup>37</sup> јануара 1903. г. Овај траг додатно збуњује, пошто у Ђули тада уопште није било Срба. Осим тога, Ђула није варош у Банату. У Великом Бечкереку је постојала јеврејска фамилија Кон. Не знамо какав догађај описује мотив са Предићеве слике, нити зашто је он био толико значајан Предићу да га ликовно забележи и оригиналом ове слике украси свој сликарски кабинет.

Невероватно, али истинито, оба наведена Предићева ликовна дела су заборављена скоро читаво једно столеће, иако слика *Сељаци пред вратима адвоката* има значај националне иконе XX века, нарочито за Србе у Војводини, пре свега за Предићеве Банаћане. Велики уметник је својим ликовним радовима на време упозорио да ће класни раздор постати гориво ината којим ће се супротстављене класе вратити у примитивне културне обрасце и развити међусобну мржњу. Давно је оставио ликовно сведочанство о томе да *од ината нема горег заната*.

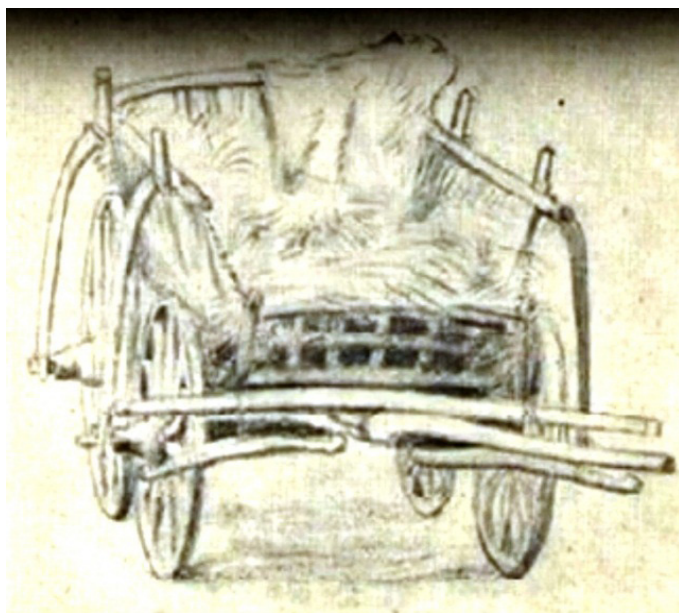
Данас се „грађанско друштво“ своди на фразеологизам политиканата, а селу прети изумирање. Некритичко одушевљење атрактивним формама стране културе родило је некритичку безосећајност према домаћим вредностима, без обзира на њихов практични квалитет. Култ малограђанина се генерацијама намеће као „успешан“, јер се медијски представља као социолошки пожељан модел. Отуд се развио став јавног мњења да је престижно бити *епигон* страних форми, а занемарити аутентичну суштину домаће културе. Чини се да ће малограђанштина и примитивизам испратити у заборав и село и грађанско друштво ако се настави обезвређење културе народног сећања.

37 Békés, 1903, Könyvtár Hungaricana, 35. évfolyam, 1903, 1-52. szám,

СЛИКЕ ДОКУМЕНАТА ФОТОГРАФСКЕ И ФИЛМСКЕ  
ГРАЂА



*СЛИКА 1. Скоројевић и српски сељак, редовна илустрација шаљиве рубрике „Шука и Ђука“ у листу Стармали Јована Јовановића Змаја. Вероватно је аутор цртежа Урош Предић. Аб – Шука и Ђука, 1883. Стармали, Нови Сад, бр. 5, год. VII, 20. 2. 1883, стр. 37 за 1883. г.*



**СЛИКА 2.** Кратка ратарска запрежна кола без металног окова названа „сиромашка кола“. Скица Уроша Предића. [Stamatović • 2006]



**СЛИКА 3.** Чича Милић. Дописна карта са снимком слике орловатског свињара Милића, објашњење мотива слике својеручно, Уроша Предића. [Vožić • 2019]





*СЛИКА 4. Борђе Јелисић тумачи лик Сакулског говедара Њоње у Пенџерима равнице. [Јовановић • 1971]*



*СЛИКА 5. Меленачки салашари, прва половина XX века, објавио Иван Бошњак Боб, лични профил на Facebook. Увид: 5. 7. 2015. г.*



**СЛИКА 6.** Бечкеречки пастири на одмору, прва половина XX века, објавио Стева Самошки, Лични профил на Facebook. Увид: 10. 10. 2016. г.



**СЛИКА 7.** Сакулски пастири, 1935. г, објавио Стеван Николић, Facebook. Увид: 9. 11. 2016. г.



**СЛИКА 8. Варошанин и сељак на вршачкој пијаци, Лево платно  
Вршачког триптиха Паје Јовановића, рад на слици око 1895. г.**





*СЛИКА 9. Сељаци пред адвокатовим вратима, скица коју је Урош Предић израдио 1938. г. по узору на ранију слику о којој немамо јасних обавештења. Предић је ову скицу најпре изложио у просторијама Удружења Војвођана у Београду, а потом је чувана у Народном музеју Зрењанин под називом Ране наших сељака. Фото: Зоран Међо, децембар 2017. г.*

## ЛИТЕРАТУРА

### Штампана непериодична литература:

Иванић, Душан, 2005. *Стармали Јована Јовановића Змаја*, Београд, Библиотека града Београда.

Игњатовић, Јаков, 1863. *Милан Наранџић*, Нови Сад, Трошком Светолика Лазаревића.

Игњатовић, Јаков 1969. *Чудан свет*, Нови Сад, Матица Српска.

Јерић, Кристијан, 2017. *Срби „владиновци“: Српски политичари у јужној Угарској, присталице угарске владе (1867-1905)*, Београд, Докторска дисертација, Универзитет у Београду, Филозофски факултет.

Јованов, Миодраг, 1998. *Урош Предић (1857-1953), Монографија*, Нови Сад, Галерија Матице српске.

Јовановић Змај, Јован. 1871. *Све дојакошње песме Змај-Јована Јовановића I*, Нови Сад, Српска народна задружна штампарија

Јовановић Змај, Јован, 1899. *Змајованка у славу педесетогодишњице песника Змај Јована Јовановића*, Сомбор, Штампарија Фердинанда Битермана и сина, Сомбор.

Ковачев, Душан, 1919. *Паор – крајње несчастије и срамота на вјечноје поруганије наше*, Зрењанин, ГНБ „Жарко Зрењанин“.

Матић, Војин, 1985. *Моји Животи*, Нови Сад, Матица српска.

Оцић, Ђорђе, 2006. *Шума и друм: Билдунгсроман*, Филип Вишњић, Београд

Поповић, Јован Стерија, 1832. *Покондирена тиква*, Писмени Павла Јаковљевића, Нови Сад, Ц. к. привилегована типографија.

Сремац, Стеван, 1898. *Поп Ђира и поп Спира*.

Чиплић, Милоје и Љубиша Јоцић *Тамнице*, 1956. Зрењанин, ГНБ „Жарко Зрењанин“, Зрењанин, ГНБ Нови Бечеј.

**Штампана периодика:**

*Стармали*, годишњи зборници листа за 1883-1899. г, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“.

*Стажилово*, годишњи зборник часописа за 1886. г, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“.

*Békes*, годишњи зборник за 1903. г, Könyvtár Hungaricana.

Dobrijević Aleksandar, 2007. *Bildung – pojam, koncepcija, ideal*, Beograd, Filozofija i društvo, str. 101-119.

**Електронска грађа:**

Чиплић, Богдан, „Рембрантов сељостбилднис“, Малограђанске баладе, из необјављене књиге песама „Малограђанске баладе“, Поља, стр. 9. <<https://polja.rs/wp-content/uploads/2016/07/selection2-17.pdf>>

Amanuensis Balkanicus, 2016., „Vršac triptych“, Wikipedia, 11. may 2016. <[https://en.wikipedia.org/wiki/Vr%C5%A1ac\\_triptych#CITEREFFilipovitch-Robinson2014](https://en.wikipedia.org/wiki/Vr%C5%A1ac_triptych#CITEREFFilipovitch-Robinson2014)>

Božić, Ljiljana, 2016. „Uroš Predić, slikar čija su djela čuvari istorije“, Impuls.net, 24. 11. 2019. <<https://impulsportal.net/index.php/kultura/ostale-umjetnosti/21209-uros-predic-slikar-cija-su-djela-cuvari-istorije>>

Crnobarac, Julkica, 2018. „Nema stada bez čobana“, Poljoprivrednik, 24. 11. 2018. г. <<https://www.poljoprivrednik.net/projekti/2018/pokrajinski-sekretariat-za-kulturu/4501-nema>>

Filipovitch-Robinson, 2014. „From Tradition to Modernism: Uroš Predić and Paja Jovanović“, Bogdanović, Jelena; Filipovitch-Robinson, Lilien; Marjanović, Igor (eds.) - “On the Very Edge: Modernism and Modernity in the Arts and Architecture of Interwar Serbia” (1918–1941). Leuven, Belgium: Leuven University Press. 2014, pp. 31–63; Amanuensis Balkanicus, 2016. „Vršac triptych“, Wikipedia, 11. may 2016. <[https://en.wikipedia.org/wiki/Vr%C5%A1ac\\_triptych#CITEREFFilipovitch-Robinson2014](https://en.wikipedia.org/wiki/Vr%C5%A1ac_triptych#CITEREFFilipovitch-Robinson2014)>

Jovanović, Soja, 1971. „*PENDŽERI RAVNICE* – Atelje 212, Beograd, 1971“. RTS Kulturno-umetnički program, - Zvanični kanal, Youtube, 11. 4. 2017. <[https://www.youtube.com/watch?v=DA-PoEctD\\_-Q](https://www.youtube.com/watch?v=DA-PoEctD_-Q)> IMDb <<https://www.imdb.com/title/tt0193398/>>

Stamatović, Marko, 2006. „Uroš Predić, život i delo, 1857-1950“, februar 2006, Marko Stamatovic, Youtube, 1. 2. 2017.

<<https://www.youtube.com/watch?v=F3AqYCHf4hI>>

Sternberg, Joseph, von, 1930. „Der blaue Engel“, IMDb <<https://www.imdb.com/title/tt0020697/>>

Vegel, Laslo, 2015. „Gospodstvujući džentri“, Autonomija.info, prevod: Arpad Vicko, 4. 4. 2015. <<https://www.autonomija.info/laslo-veg-el-gospodstvujuci-dzentri.html>>

Vorgić, Dejan, 2014. „Kako se slika Uroša Predića `Banačani pred advokatovim vratima` našla u NM u Zrenjaninu“, Banateka, 10. 11. 2014. <<http://banateka.blogspot.com/2014/11/kako-se-slika-urosa-predica-banacani.html>>

**Dušan Kovačev**

## **DISSOCIATION OF THE SERBIAN SOCIETY IN THE ART WORKS OF UROS PREDIC**

---

Summary

---

Modernization and industrialization have disrupted the traditional way of life of our people. Austro-Hungarian was until its disappearance conservatively committed to a mercantilist economic policy based on agrarian production, and hardly resisted modernization. By the mid-nineteenth century, the Serbian people in Hungary had completely dissociated themselves into a imitating „gents” values of modern city life and a peasantry that remained attached to patriarchal agrarian opened just to

romantic national values. The painter Uros Predic left important visual testimonials to warn of the growing sociological and social discord. From the time of the Second World War until 2017, this works of art were forgotten in the domestic public.

Keywords: Gentry, identity, modernization, painting, peasantry, society, Uroš Predić, Vojvodina

---